

Spectrum maakt deel uit van Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv,
Amstelplein 34
1096 BC Amsterdam

© 2026 Arco Gnocchi, Nynke de Jong, Thom Aalmoes, Andrea Huntjens
© 2026 Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv, Amsterdam

Eerste druk april 2026

Omslagontwerp: MokerOntwerp
Auteursfoto: Bonnita Postma
Opmaak: Elgraphic

De podcast *Alle Geschiedenis Ooit* is een productie van Podimo

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 Auteurswet 1912, juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB, Hoofddorp).

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 9789000396436
ISBN 9789000396443 (e-book)
NUR 680

www.spectrumboeken.nl

INHOUD

	Inleiding		9
1	Waarom heet Europa, Europa?	1995	11
2	De tweede bevrijding	1988	15
3	Mary Shelly en de uitvinding van de horror	1816	18
4	Van baksteen naar marmer	27 v.C.-14 n.C.	21
5	De tirailleurs	1916	25
6	De strijd om filodeeg, honing en noten	800 v.C.	31
7	Tsaar Peter de Grote in Zaandam	1697	34
8	Verdwaald in het Ottomaanse Rijk	1709-1714	37
9	De kaasrellen van Nottingham	1766	42
10	De tunnel onder de Muur	1962	45
11	De Mont Ventoux als bakermat van het humanisme	1336	49
12	Wegkomen met moord	1610	53
13	Het mysterieuze moordlustige monster van Gévaudan	1764	57
14	De mislukte aanslag op Hitler	1944	61
15	Ibiza en het feest van de eeuw	1987	65
16	De dansplaag	1518	68
17	De pastamythe	1154	71
18	Hoe een ijsbereneiland uitgroeide tot een walvisparadijs	1596	75
19	Lee Miller zit in bad	1945	78

20	Quinctilius Varus, geef mij mijn legioenen terug!	9 n.C.	82	50	De man die de Muur opende	1989	201
21	Wie was Roland Garros?	1913	87	51	De beste pandjesbaas van Pompeï	79 n.C.	204
22	Hoe een klein landje uitgroeide tot smokkelparadijs	1816-1920	91	52	De Chinese Marco Polo	1287-1288	207
23	Bosko en Admira, de Romeo en Juliet van Joegoslavië	1993	95	53	Het mysterie van de Dyatlovpas	1959	211
24	Uit het raam ermee	1419, 1483, 1618	100	54	Guerrilla in de sneeuw	1939	216
25	De molotovcocktail	1939	105	55	Van Duitsland naar Nederland naar Duitsland	1963	220
26	De legendes van Brunhilde en Fredegonde	567	111	56	Vrijstaat Flessenhals	1919-1923	224
27	Een telegram in de loopgraven	1915	115	57	Peter Paul Rubens	1640	227
28	De Minerva van het Noorden	1626-1654	119	58	Was koning Willem II de held van Waterloo?	1815	231
29	Wreedheidlevel 10: het verhaal van de échte Dracula	1462	123	59	De strijd tussen Bobby Sands en Margaret Thatcher	1981	234
30	Het slimste paard van Duitsland	1891	127	60	Voltaire's fraude	1729	238
31	Het verhaal van de Alma Mahler-pop	1919	130	61	De Vikinghelm zonder hoorns	1876	242
32	Een hondse filosoof	404 v.C.-323 v.C.	133	62	Het drama van München	1972	246
33	Het bierstation van Londen	1868	137	63	'Beyoncé' de verzetsstrijder	1940	251
34	Ontsnappen uit de hel	1943	142	64	Hooligans tegen een Byzantijnse keizer	532 n.C.	255
35	Van links naar rechts	1967	146	65	Het eerste Big Brother-huis	1540	259
36	Daden, geen woorden	1903-1918	150	66	Een zee aan parachutisten en een Maastrichtse huurmoordenaar	1944	263
37	De 'eerste astronaut van Spanje'	1973	154	67	De Rusluie	1815-1875	267
38	De ultieme cold case	3230 v.C.	159	68	De slag om Anglesey	60 n.C.	271
39	Een schip dat maar een paar meter voer	1628	162	69	Wie schoot de Rode Baron uit de lucht?	21 april 1918	274
40	Het leger uit de hel	1241	166	70	De bloeddorstige weduwe die een heilige werd	945	281
41	De uitvinding van de curryworst	4 september 1949	170	71	In bootjes naar Zweden	1943	285
42	Vikingen op IJsland	960	175	72	De drieboudige overloper	450-404 v.C.	289
43	De lakens van Hemroulle	1944	177	73	FC Stasi	1986	294
44	De keizer verveelt zich	1814-1815	180	74	Vrouwen die in Spitfires vlogen	1940	298
45	Vorstendom Sealand	1967	183	75	De grote rivale jouw minnaar aanbieden	1561	302
46	De ondergrondse begraafplaats van Malta	2500 v.C.	187	76	Hypatia van Alexandrië	415	305
47	Het Beleg van Wenen	1683	190	77	De hilarische horrorleeuw van kasteel Gripsholm	1731	308
48	Een wedstrijd tussen grootmeesters	1503-1508	193				
49	Don Gnocchi	1943	197				

78	De bijzondere levens van de zes Mitford-zussen	1930	311
79	'Nice girls don't get hun eigen vrouwenbataljon'	1917	314
80	De revolutionair die zijn eigen opstand miste	1830	318
81	De kettingrokkende koning	1931	322
82	Vera Konstantinova, de laatste Romanov	1917	326
83	De historie van 42 kilometer en een beetje	490 v.C.	331
84	Het zwarte diner	1440	334
85	De gin-epidemie	1751	337
86	Een nieuw Duits wapen	1917	342
87	De verwoesting van een volk	1937	345
88	Napoleon III	1815-1848	348
89	De emmeroorlog	1325	353
90	Op zoek naar vermiste spionnen	1945	357
91	Antoni Gaudí en de tram die hij niet aan hoorde komen	1926	362
92	De val van de tempeliers	1307	366
93	De koning die dacht dat hij van glas was	1393	370
94	De eigenwijze prins, de broodjeszaak en de moord	1914	374
95	Flexen met olifanten	218 v.C.	378
96	De eerste fascist	1919	382
97	El Cid	1099	386
98	De eigenzinnige kunstenaar met de puntige snor	1969	393
99	Een tijdelijk project met een levenslange aantrekkingskracht	1889	397
100	Meneer Guillotin	1738-1814	400
	Dankwoord		403
	Over <i>Alle Geschiedenis Ooit</i>		405

INLEIDING

De geschiedenis van Europa leest als een avonturenroman. Het verhaal gaat over een klein werelddeel dat een enorme impact had op de loop van de wereldgeschiedenis. De Europeanen voeren van de Noord- naar de Zuidpool en kwamen terecht in Afrika, Azië en Amerika. Maar vooral ook in Europa zelf was het de afgelopen duizenden jaren nooit een moment saai. Er werd gestreden tussen rivaliserende families en koninkrijken, er braken revoluties uit, er werd gevochten, vermoord en weer vrede gesloten. De geschiedenis van Europa is bloederig en wreed, maar vaak ook meeslepend en soms simpelweg erg grappig. Wist je bijvoorbeeld dat er een Duits paard was dat kon rekenen, of dat de Finnen vochten op ski's? En heb je weleens gehoord van de plaag waardoor hele steden verslaafd raakten aan dansen? En dan hebben we het nog niet eens gehad over de Britten die spontaan in opstand kwamen toen de prijs van kaas te hoog werd. Of de verkeerschaos die in Zweden ontstond toen van de ene op de andere dag het hele land van links- naar rechtsrijdend ging. Je zult er in dit boek van alles over lezen.

Misschien is Europa daarom ook wel ons favoriete continent om over te vertellen. In onze podcast, die we sinds 2021 maken, komen de meeste verhalen uit Europa. Dat we er nu nog meer mogen opschrijven voor ons eigen boek, is een droom. Het was voor ons de ultieme mogelijkheid om zo veel mogelijk bizarre, hilarische en verdrietige verhalen uit duizenden jaren Europese geschiedenis te verzamelen. Sommige

heb je al eerder gehoord, andere zijn speciaal voor dit boek uitgelopen en opgeschreven. Van de Romeinen tot de Bolsjewieken en van het ontdekken van nieuwe landen tot extravagante feesten op Ibiza. De geschiedenis van Europa bestaat uiteindelijk uit honderden miljoenen individuen die samen dit werelddeel maakten en maken tot wat het is.

We hebben voor de tweede keer met enorm veel plezier deze verhalen voor je verzameld en opgeschreven. Zodat jij ze kunt onthouden en verder kunt vertellen op de feestjes en partijen waar ze voor bedoeld zijn. Wie weet gooi je er nog hoge ogen mee ook.

1

WAAROM HEET EUROPA, EUROPA?

... en waarom heet de euro, de euro?

Als je een eurobiljet tegen het licht houdt, verschijnt er een watermerk van een ontvoerde Libanese prinses. De Europese Centrale Bank besloot in 2013 dat het portret van deze prinses Europa het perfecte symbool was voor de authenticiteit van ons geld. Alleen één klein probleempje: het continent Europa is waarschijnlijk helemaal niet naar haar vernoemd.

Dit eerste hoofdstuk schrijf ik vanuit een voortrazende Eurostar-trein. Net stopten we in Brussel, de officieuze hoofdstad van Europa, waar het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie zijn gevestigd – in het Europegebouw, natuurlijk. Inmiddels zoeven we door de Eurotunnel, op weg naar een Europa League-wedstrijd. Ik verlaat zo de Eurozone, met nog 40 euro in mijn portemonnee. Kortom: Europa is alomtegenwoordig. *Welkom in Europa, ik blijf hier tot ik doodga!* In 2024 zongen we het massaal, in aanloop naar het Eurovisiesongfestival.

En toch noemt voor zover ik weet niemand zichzelf ooit een 'Europeaan'. Alleen Amerikanen noemen ons zo. *'You Europeans have so much history and cultuuuure!'* Hoe komt het werelddeel waar dit boek over gaat eigenlijk aan zijn naam? Zoals het hoort met een verhaal over Europa, beginnen we met een mythe uit het oude Griekenland.

Er was eens een prinses. Een Fenicische prinses, om precies te zijn.* Europa, want zo heette de prinses, vermaakte zich met haar vriendinnen op een strand aan de Middellandse Zee. Daar werd Europa opgemerkt door de oppergod Zeus, die op slag verliefd op haar werd. Maar Zeus was al getrouwd, met zijn zus Hera, dus als hij een move wilde maken zou het heel discreet moeten gebeuren. En hij wilde deze jonge prinses niet laten schrikken met zijn goddelijke verschijning. Dus wat doet een oppergod dan? Hij veranderde zichzelf in een witte stier.

De prinses vond het beest lief en ging in op zijn uitnodiging om op zijn rug te klimmen, waarna de stier het op een rennen zette en keihard de Middellandse Zee in draafde. Europa kon niet zwemmen en moest dus wel blijven zitten. En zo nam Zeus haar mee naar zijn geboorteplek, het Griekse eiland Kreta. Maar laten we het niet mooier maken dan het is: prinses Europa werd feitelijk door Zeus ontvoerd. Eenmaal op Kreta aangekomen onthulde Zeus wie hij echt was, waarna ze hartstochtelijk de liefde bedreven. Prinses Europa baarde uiteindelijk drie zonen. Een daarvan was Minos, de naamgever van de minoïsche beschaving, wat beschouwd kan worden als de oudste Europese beschaving. En zo werd prinses Europa de moeder en naamgever van ons werelddeel.

Althans, zo luidt de mythe; maar deze ontstaansgeschiedenis is rond-uit omstreden. Sterker nog, Europa is hoogstwaarschijnlijk helemaal niet naar deze prinses genoemd, ook al vind je dit verhaal tot op de dag van vandaag terug op allerlei officiële EU-websites. Herodotus, de beroemde Griekse historicus uit de vijfde eeuw voor Christus, was al sceptisch over de theorie dat het continent Europa vernoemd zou zijn naar deze mythische prinses. Hij stelde dat de naam waarschijnlijk eerder een taalkundige of geografische oorsprong had.

Het Griekse woord zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit *eurys* (breed, wijd) en *ops* (oog, gezicht) wat letterlijk zou neerkomen op 'breed gezicht' of 'wijde blik'. Dit zou verwijzen naar de uitgestrekte kuststroken van het Europese vasteland, gezien vanaf de Middellandse Zee. Andere geleerden kwamen weer met een volledig ander verhaal.

* Het koninkrijk Fenicië omvatte ooit het huidige Libanon en delen van Syrië.

Zij zochten de oorsprong van het woord Europa niet in het Grieks, maar juist in het Akkadisch, een taal die meer dan 4000 jaar geleden in Mesopotamië, het huidige Irak en Syrië, werd gesproken. Het Akkadische woord *erebu* betekent namelijk 'zonsondergang'. En als je vanaf Mesopotamië naar het westen keek, naar Europa dus, dan ging de zon daar onder, aan het einde van de dag. Vandaar: Europa, het 'zonsondergangsland', het land waar de zon verdwijnt. Daar zou ook de naam 'het avondland' vandaan kunnen komen.

Nog interessanter is dat dezelfde geleerden deze logica ook doorvoerden voor Azië. Het Akkadische woord *asu* betekent namelijk 'zonsopgang' – en Azië ligt ten oosten van Mesopotamië, waar de zon opkomt. Dus wat wij zagen als twee continenten met namen van mythische figuren, waren eigenlijk oude geografische aanduidingen.

Of dit dan wel de werkelijke oorsprong is weten we óók niet zeker, maar het klinkt best plausibel. Hoe dan ook: in Nederland begonnen we pas in de dertiende eeuw ons werelddeel 'Europa' te noemen. En het feit dat we al sinds de vijfde eeuw voor Christus weten dat Europa niet naar de prinses is vernoemd, weerhield de Europese Centrale Bank er blijkbaar niet van om vanaf 2013 op de nieuwe eurobiljetten een portret van haar af te beelden. Je ziet het overigens alleen als je het geld tegen het licht houdt: plotseling wordt dan een hologram en watermerk zichtbaar dat is gebaseerd op een afbeelding van een Griekse vaas (gevonden in Zuid-Italië) van meer dan 2000 jaar oud. Toch mooi dat het bewijs van echtheid is gebaseerd op een niet-echte ontstaansgeschiedenis van de naam Europa.

En waarom noemen we ons geld dan eigenlijk 'de euro'? Eigenlijk zou de nieuwe monetaire eenheid van Europa de 'ECU' gaan heten, zo was al in 1979 besloten, een afkorting voor European Currency Unit. Maar in 1995 bleek de naam erg impopulair bij meerdere deelnemende landen. Er was namelijk al ooit een Franse munt genaamd de *écu* geweest, wat zou kunnen suggereren dat Frankrijk dominant zou zijn in de Europese Unie. Dat wilden de Duitsers niet, waarna ze verklaarden de 'Ekoë' een stomme naam te vinden.

Een Engelse term voor de nieuwe munteenheid was uitgesloten om-

dat Groot-Brittannië had besloten aan de pond vast te houden. Maar wat dan wél? De Belgische leraar Frans en geschiedenis Germain Pirlot zag een interview met de toenmalig president van de Europese Commissie, Jacques Santer, over het probleem met de valutanaam. Pirlot besloot Santer een brief te schrijven. Waarom de munt niet de 'euro' noemen? De Europese Commissie besloot dat het een uitstekend compromis was en stuurde de Belgische docent een brief terug dat zijn idee werd overgenomen. Pirlot stelde overigens ook voor om de eurocenten 'ropas' te noemen, maar daarvan heeft de Europese Commissie blijkbaar gedacht: leuk idee, doen we niet.

Namen zijn uiteindelijk dus niks meer dan goed verkochte verhalen. Europa is niet naar een ontvoerde Libanese prinses vernoemd, maar we doen gewoon lekker alsof. En we betalen met euro's dankzij een Belgische leraar die grote politieke Europese ego's bij elkaar bracht. Dus de volgende keer dat je een eurobiljet met het hologram van deze prinses ziet: weet dat je eigenlijk naar een mooie leugen kijkt. Welkom in Europa, jonguh!

2

**DE TWEEDE
BEVRIJDING****De halve finale tussen Nederland en West-Duitsland****Hamburg, Duitsland, 1988**

Dat voetbal groter is dan de sport alleen, daar zijn talloze voorbeelden van. Zoals toen Diego Maradona in 1986 namens Argentinië tegen Engeland scoorde met 'de hand van God' en daarmee eigenhandig wraak nam voor de Falklandoorlog. Of toen Ajax in 2019 Real Madrid versloeg met 1-4, waarmee het team van jonge toptalenten de grootste en duurste voetbalclub ter wereld uitschakelde. Het waren wedstrijden waarin alles klopte. En als er één wedstrijd is in de Nederlandse voetbalgeschiedenis waarin sport zoveel groter werd dan sport alleen, dan was het de halve finale van het EK op dinsdag 21 juni 1988 in Hamburg tegen West-Duitsland. Deze wedstrijd, die uiteindelijk belangrijker zou worden dan de echte finale tegen de Russen, zorgde ervoor dat de Nederlanders eindelijk wraak konden nemen voor die verschrikkelijke oorlog, ruim veertig jaar eerder.

Dat Nederland het Europees kampioenschap dat jaar zou winnen, stond vanaf het begin helemaal niet vast. De aanloop naar de titel van Oranje was op z'n zachtst gezegd slordig en hing van wat gelukjes aan elkaar. De eerste wedstrijd tegen de latere finalist, de Sovjet-Unie, werd met 0-1 verloren. Van Engeland won Oranje wel, maar dat kwam ook doordat de Engelsen flink wat kansen misten. Nipt, en met een toevallig doelpunt, werd er vervolgens van Ierland gewonnen en zo stond Nederland opeens in de halve finale! En niet zomaar tegen een tegenstander, maar tegenover oude vijand West-Duitsland.

Dat was een beladen wedstrijd, om twee redenen. Allereerst herin-